

Müslümanca Yaşamın Sırrı İman Ve İstikamet¹

1. Konunun Planı

- A- İman Kavramı
- B- İstikamet Kavramı
- C- Kur'an ve Sünnette İman
- D- Kur'an ve Sünnette istikamet

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Anlatıma besmele, hamdele ve salavatla başlanır. İman ve istikamet kavramları tanımlanır. Müslümanca yaşam nasıl olur? Mümin, Müslüman kimdir, hangi vasıfları taşır? Sorularının cevabı iman ve istikamet kavramları ekseninde, ayet ve hadisler ışığında açıklanır. Bizlere rehberlik etmiş istikamet timsali müminlere örnekler verilir, dünya ve ahirette onlarla beraber olma duasıyla söz tamamlanır.

3. Konunun Özet Sunumu

Eûzü billâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm, Bismillâhirrahmânirrahîm, el-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn, Vessâlatü vesselâmü alâ seyyidina Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve ehl-i beytihî ecmaîn.

Değerli Müminler!

Bugün mümince, Müslümanca yaşam nasıl olur? Mümin kimdir? Sorularını cevaplarken iki temel özellik; iman ve istikamet üzerinde duracağız. Öncelikle bu iki kavramı açıklayarak sohbetimize başlayalım.

İman: Sözlükte inanmak, kabul etmek, din adına tebliğ ettiği konularda peygamberi doğrulamak anlamında bir terimdir.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: "أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ..."

İbn Ömer'den nakledildiğine göre, Cebrail (as) Hz. Peygamber'e (sav), "İman nedir?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhret gününe, hayır ve şerriyle kadere inanmaktır..."²

İstikamet: Sözlükte kişinin her türlü aşırılıktan sakınarak doğruluk üzere bulunması anlamında kullanılan ahlak ve tasavvuf terimidir.

¹ Bu vaaz projesi, **Aziye İlçe Vaizi Fahriye Temur** tarafından hazırlanmıştır.

² İbn Hanbel, I, 28; Buhârî, İmân, 37

عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا
بَعْدَكَ - قَالَ «قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ فَاسْتَقِمَّ»

“Ey Allah’ın Resûlü, bana İslâm ile ilgili, hakkında başka kimseye soru sormama gerek kalmayacak bir şey söyle.” diyen Süfyân b. Abdullah’a Peygamberimizin cevabı “Allah’a iman ettim de sonra dosdoğru ol.” şeklinde olmuştur.³

Kıymetli Müslümanlar!

Müslümanca yaşamın temel ilkeleri iman ve istikamettir. Birçok ayet ve hadiste bu iki değere vurgu yapılarak önemi dile getirilir.

Bizlere her yönüyle örnek olan Hz. Muhammed (sav) peygamberliğinden önce de toplumca sevilen, güvenilen bir insandı. Dürütlüğünden ötürü kendisine “Muhammedü’l-Emin” “Güvenilir Muhammed” deniliyordu.

Bir toplumda fertler arası bağların güçlenmesi, muhabbet ve güvenin tesisinde doğruluk, dürüstlük olmazsa olmaz erdemlerdir.

Resûlullah (sav) Efendimize:

“–Mü’min korkak olabilir mi?” diye soruldu.

“–Evet, olabilir!” buyurdu.

“–Mü’min cimri olabilir mi?” diye soruldu. Allah Resûlü (s.a.s) yine:

“–Evet, olabilir!” buyurdu.

“–Pekâlâ Mü’min yalancı olabilir mi?” diye soruldu. Resûlullah (s.a.s) bu sefer:

“–Hayır, asla!” buyurdu.⁴

Mümin doğru sözlüdür, özü sözü bir olan emin insandır, yalancılık, riya, aldatma gibi dürüstlük ile bağdaşmayan nitelikler asla müminde bulunamaz; zira bunlar nifak alametidir.

Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

“Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder, söz verdiği zaman sözünde durmaz.”⁵

Hz. Peygamber’in beni yaşlandırdı diye ifade ettiği Hud Suresindeki doğruluk emri, Resûlullah’ın nezdinde tüm inananlar için Müslümanca yaşam prensibidir.

فَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا ۗ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

“Senin yanında hak yola dönenlerle birlikte, sana buyurulduğu gibi dosdoğru ol! Siz de azıp sapmayın. Allah, yaptıklarınızı çok iyi görmektedir.”⁶

³ Müslim, İmân, 62

⁴ Muvatta’, Kelam, 19; Beyhakî, Şuab, IV, 207

⁵ Buhârî, Vesâyâ, 8; Müslim, İmân, 107

⁶ Hûd Suresi – 112

İnanan ve inancı gereği istikamet üzere, Kur'an ve sünnet çizgisinde yaşayanlar için dünyevi ve uhrevi müjdelere bulunmaktadır. Fussilet suresinde Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا
بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾

“Rabbimiz Allah’tır” deyip de dosdoğru çizgide yaşayanlar, işte onların üzerine melekler şu müjdeyle inerler: “Korkmayın, kederlenmeyin, size vaad olunan cennetle sevinin!”

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

• لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ
السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا
وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالصَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz erdemlilik değildir. Asıl erdemli kişi Allah’a, âhiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere iman eden; sevdiği maldan yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve özgürlüğünü kaybetmiş olanlara harcayan; namazı kılıp zekâtı verendir. Böyleleri anlaşma yaptıklarında sözlerini tutarlar; darlıkta, hastalıkta ve savaş zamanında sabrederler. İşte doğru olanlar bunlardır ve işte takvâ sahipleri bunlardır.⁷

• لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنَ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ
بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿256﴾

Dinde zorlama yoktur. Doğru eğriden açıkça ayrılmıştır. Artık kim sahte tanrıları reddeder de Allah’a inanırsa kopmayan sağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah her şeyi işitir ve bilir.⁸

• قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿119﴾

Allah şöyle buyurur: “Bugün doğrulara doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlar için, ebedî kalacakları ve altından ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan hoşnuttur, onlar da O’nun rızasını kazanmaktan ötürü mutludurlar. İşte büyük kurtuluş budur.⁹

⁷ Bakara Suresi – 177

⁸ Bakara Suresi – 256

⁹ Mâide Suresi – 119

5. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.”

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

“Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.”¹⁰

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: “لَا يَجْتَمِعُ الْإِيمَانُ وَالْكَفْرُ فِي قَلْبٍ امْرِيٍّ، وَلَا يَجْتَمِعُ الصِّدْقُ وَالْكَذِبُ جَمِيعًا، وَلَا تَجْتَمِعُ الْحَيَانَةُ وَالْأَمَانَةُ جَمِيعًا.”

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

“Bir kişinin kalbinde aynı anda iman ile küfür, doğruluk ile yalancılık, hıyanet ile emanet bir arada bulunmaz.”¹¹

- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): “عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا.”

Abdullah (b. Mes'ud) tarafından nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında "doğru/sıddîk" olarak tescillenir. Yalandan sakının! Çünkü yalan (insanı) kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi devamlı yalan söyler, yalan peşinde koşarsa Allah katında "yalancı/kezzâb" olarak tescillenir.”¹²

- عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَبِي عَسِيدٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: “كَبُرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ بِهِ كَاذِبٌ.”

Süfyân b. Esîd el-Hadramî, Resûlullah'ı (sav) şöyle derken işittiğini nakletmiştir: “Bir konuda seni tasdik ettiği (sana inandığı) hâlde kardeşine yalan söylemen ne kadar büyük bir ihanettir!”¹³

6. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- Kur'an-ı Kerim
- DİA “İstikamet, Sırât-ı Müstakîm, Sıdk, Yalan” Maddeleri
- Hadislerle İslam, “Doğru Sözlü Olmak, Her Zaman Doğru Konuşmak”

¹⁰ Müslim, Birr, 34

¹¹ İbn Hanbel, II, 349

¹² Müslim, Birr, 105

¹³ Ebû Dâvûd, Edeb, 71